

УДК 378.637.036:78

[https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025\(5-2\)-5](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025(5-2)-5)

ФОРМУВАННЯ ВИКОНАВСЬКОГО ДОСВІДУ МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОГО НАВЧАННЯ

Наталія Мозгальова¹ , Олена Верещагіна-Білявська¹ ,¹Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Надійшла до редакції / Received: 18.10.2025 Схвалено до друку / Accepted: 19.12.2025

Анотація

Стаття присвячена аналізу розвитку мотивації професійного зростання майбутніх викладачів музичних інструментів у спеціалізованих мистецьких навчальних закладах. Визначено ключову роль мотивації у формуванні професійних компетентностей і забезпеченні ефективності педагогічної діяльності. Автори акцентують увагу на мотивації як рушійній силі, що сприяє особистісному й професійному самовдосконаленню, подоланню викликів та досягненню поставлених цілей у професійній підготовці. У роботі наведено аналіз основних типів мотивації, притаманних майбутнім викладачам музичного інструмента: мотивації, пов'язаної з навчальною діяльністю, соціальними чинниками, особистісними прагненнями до самореалізації та негативною мотивацією, яка діє через уникнення небажаних наслідків. Автори наголошують на важливості інтеграції цих типів мотивації для досягнення високого рівня професійної компетентності. Особливу увагу приділено навчально-освітнім програмам, які формують компетентності студентів у таких напрямках, як виконавська майстерність, аналітична діяльність, інноваційні методи викладання та саморозвиток. Описано практичні методики навчання, зокрема роботу в малих групах, індивідуальні заняття, використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та інтерактивних підходів. Показано роль навчальних дисциплін, орієнтованих на розвиток виконавської культури, техніки, інтерпретаційних і музикознавчих компетентностей. У висновках підкреслюється, що мотивація є ключовим фактором у формуванні професійно орієнтованого, творчого фахівця, здатного до постійного самовдосконалення та адаптації до змін у професійному середовищі. Окреслено основні напрями роботи викладачів для підвищення мотивації студентів, які включають активізацію різноманітних мотивів, збільшення їхньої значущості та використання ситуативних мотиваційних чинників..

Ключові слова: майбутні викладачі музичного інструмента, професійна підготовка, мотивація, професійне зростання, бакалаври музичного мистецтва.

UDC 378.637.036:78

[https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025\(5-2\)-5](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025(5-2)-5)

DEVELOPMENT OF MOTIVATION FOR PROFESSIONAL GROWTH OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL INSTRUMENTS OF SPECIALIZED ART EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Nataliia Mozghalova¹ , Olena Vereshchahina-Biliavska¹ ¹ Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article highlights the theoretical and practical aspects of the formation of the performance experience of future bachelors of musical art in the process of piano training. The feasibility of forming this phenomenon from the standpoint of the competence paradigm of education and creating a unique interpretative version based on the formed performance experience and manner of performance is substantiated. Based on the analysis of scientific works, the feasibility of studying the category of “performance experience” from philosophical, psychological, pedagogical and musicological positions is clarified. The multifaceted nature of its definitions and interpretations related to “consciousness”, “activity”, “cognition” is proven. The stages of acquiring experience are noted, its role in the development of the individual as a subject of learning and the reevaluation of the value system is determined. The influence of language and culture, innate abilities and skills on the formation of experience is determined. Performance experience is defined as a multi-stage process based on intellectual understanding, emotional experience and technical reproduction of music, in which the musical text is transformed into a unique musical phenomenon. In the context of the formation of the performance experience of future bachelors of musical art, the experience of independent work on a musical work (step-by-step processing of the musical text, analysis of thematics, structure, means of musical expressiveness, genre and style features), experience of musical and interpretive activity (including search and creative, interpretive and performance and concert components), experience of concert performances (participation in concerts, competitions, festivals), experience of accompanist activity (reading from a sheet, picking by ear, transposition, improvisation, etc.) was considered. Negative and positive factors influencing the formation of performing experience are considered.

Keywords: bachelor of music, performance experience, interpretation, accompanist, concert performance, musical ability, piano training.

Постановка наукової проблеми. Сучасна мистецько-педагогічна освіта приділяє значну увагу проблемам виконавської підготовки бакалаврів музичного мистецтва, що включає розвиток технічної вправності, розуміння логічно-конструктивних принципів побудови музичного твору та його жанрово-стильових ознак, набуття інтерпретаційних і артистичних умінь, формування виконавського досвіду. Дослідження виконавського досвіду є важливим з декількох причин: по-перше, компетентісна парадигма освіти наголошує на здатності ефективно діяти в реальних професійних ситуаціях, що можливо за наявності

відповідного досвіду; по-друге, вивчення світового виконавського досвіду допоможе майбутньому бакалавру музичного мистецтва вибудувати власний виконавський стиль та створити унікальну художню інтерпретацію, що є запорукою конкурентноспроможності музиканта на ринку праці. Тому фортепіанне навчання у закладах вищої освіти повинно фокусуватись на здатності майбутнього музиканта швидко адаптуватися до мінливого ринку праці та готовності до міждисциплінарної співпраці, зокрема як викладача, виконавця і дослідника.

Сказане актуалізує дослідження питань, пов'язаних з формуванням виконавського досвіду, який є відображенням результативності освітнього процесу та навчально-виконавської діяльності майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, а також свідченням їх підготовленості до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про багатозначність трактувань і тлумачень категорії «досвід». Її філософське обґрунтування має давню історію, починаючи від Аристотеля, Платона та Сенеки і закінчуючи сучасним розумінням, що пропонують українські філософи О. Лактіонов, М. Мінаков, І. Патин та ін.. У психології питанням досвіду спочатку опікувались переважно представники гуманістичної психології А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт, В. Франкл, з часом воно знайшло обґрунтування в роботах Г. Костюка, О. Павленка, В. Роменця, Ю. Трофімова, О. Штепи та ін..

Як педагогічна категорія досвід виступає головною ознакою підготовленості особистості до життя і та включає знання, вміння, навички тощо. Його педагогічна сутність полягає в керуванні, контролюванні діяльності і поведінки, що вимагає відповідних педагогічних дій та їх осмислення, що розкрито в працях І. Агалець, Дж. Дьюї, І. Зязюна, О. Лавріненко, О. Кутової та ін.. В працях останніх десятиліть вчені зосереджували свою увагу на вивченні національного освітнього досвіду (Т.Завгородня, Л. Вовк, Н.Побірченко та ін.), аналізу історико-педагогічної думки щодо даного питання (Г. Філіпчук, О. Сухомлинська та ін.), використанні зарубіжного педагогічного досвіду (О. Зязюн, О. Шевнюк та ін.); вивченні досвіду відомих педагогів-практиків (А.Марушкевич та ін.).

В мистецько-педагогічній галузі відзначимо праці О. Щербініної (досвід інтерпретації музики різних епох), Т. Грінченко (формування мистецького досвіду майбутніх учителів музики), Л. Василевської-Скупої (досвід художньо-педагогічного спілкування), О. Хлебнікової (формування музично-виконавського досвіду), В. Вергунової (досвід ціннісного ставлення до музичного мистецтва). Зважаємо й на праці з фортепіанного навчання, в яких запропоновано методичні шляхи його удосконалення на засадах ментального (О. Реброва), історичного (Н. Гуральник),

таксономічного (Н. Мозгальова), художньо-комунікативного (О.Шолокова) підходів.

Метою статті обґрунтувати теоретичні та практичні аспекти формування виконавського досвіду майбутніх бакалаврів музичного мистецтва в процесі фортепіанного навчання.

Виклад основного матеріалу.

Обґрунтування теоретичного аспекту формування виконавського досвіду майбутніх бакалаврів музичного мистецтва вимагає аналізу різних наукових позицій та точок зору щодо розуміння поняття «досвід». Філософи (Е. Husserl (1964), О. Лактіонов (1998), М. Мінаков (2005), І. Патин (2025), Б. Рассел (1995), трактують досвід у контексті «свідомості», «діяльності» та «пізнання», наголошують на ролі спадковості та вроджених здібностей у його формуванні. Психологи Г. Костюк (1965), С. Rogers (1961), Ю. Трофімов (1999), відзначають стадійність набуття досвіду, його вплив на розвиток особистості, що детермінований прагненням реалізувати власні здібності та знання.

Педагогічний аспект вивчення категорії «досвід» стосується, перш за все, визначення його ролі у розвитку особистості як суб'єкта навчання (І. Зязюн (2011), О. Лавріненко (2018)). Найбільш ґрунтовно та послідовно дане питання висвітлено в праці американського психолога Дж. Дьюї (J. Dewey) «Досвід і освіта». Вчений наполягає на тому, що між процесом набуття знань і процесом набуття досвіду існує нерозривний зв'язок. Набутий досвід посилює навчальну ініціативу, викликає інтерес до нового, сприяє усвідомленню значної кількості знань. Навчання, засноване на досвіді, дозволяє накопичувати знання, які можна продуктивно та творчо використовувати в майбутньому. Заслугою Дж. Дьюї є обґрунтування власної філософії навчального досвіду, відповідно до якої будь-який досвід вважається рушійною силою, основою для визначення змісту, методів і засобів навчання, матеріального облаштування та організації школи. Проте стає справжнім досвідом він стає лише тоді, коли відповідає інтересам і прагненням осіб, які його набувають (Д'юї, 2003).

Що стосується мистецької галузі, за твердженням науковців, компоненти виконавського досвіду майбутнього музиканта формуються в різних сферах музичної діяльності, що пояснює різноманітність його

видів. Так, у науковій літературі знаходимо обґрунтування досвіду музично-слухових уявлень, досвіду самостійної роботи над музичними творами, досвіду концертмейстерської діяльності, досвіду концертної діяльності, досвіду інтерпретації музики різних епох, досвіду музично-просвітницької діяльності та досвіду добору виконавського репертуару. Не зважаючи на вагомість розглянутих питань проблема формування виконавського досвіду бакалаврів музичного мистецтва в процесі фортепіанного навчання залишається маловивченою.

Відповідно до Стандарту (2019), освітній ступінь бакалавр музичного мистецтва дає можливість працювати викладачем музичного інструменту, концертмейстером, керівником ансамблів, артистом-солістом хору/оркестру та іншими професіями у музичній галузі. Він готує фахівців для професійної музичної діяльності, зокрема в закладах освіти, філармоніях, ансамблях, театрах та студіях звукозапису. В процесі фортепіанного навчання в закладах вищої майбутні бакалаври музичного мистецтва повинні набути виконавського досвіду, що дозволить успішно здійснювати педагогічну та концертмейстерську діяльність. Для цього необхідно володіти музичною грамотністю, яка базується на комплексі знань з теорії, історії та естетики музичного виконавства, особливостей головних жанрів і стилів, визначених типів фактури, принципів формотворення тощо.

Формування виконавського досвіду майбутнього бакалавра музичного мистецтва вимагає не тільки набуття відповідних знань, але й розвитку музичних здібностей, які уможливають успішність його професійної діяльності. Крім основних музичних здібностей, до яких належить емоційний відгук на музику (дозволяє створити та пережити яскраві поетичні образи, що реалізуються виконавською технікою); чуття ритму (характеризує та відображує емоційний зміст музичного твору); розвинутий музичний слух (забезпечує створення звукових уявлень в процесі мисленого прочитання невідомого музичного тексту), музичну пам'ять (відповідає за збереження емоційно забарвлених звукових уявлень), музичне мислення (відповідає за виконавський розвиток і набуття виконавського досвіду), дослідники наголошують на важливості розвитку виконавських навичок і умінь, які

стануть основою для набуття виконавського досвіду.

Враховуючи, що виконавська діяльність бакалаврів музичного мистецтва є багатофункціональною, спектр його виконавських умінь повинен бути досить широким. Це, насамперед, музично-аналітичні уміння (для осмислення логіки побудови твору), технічні уміння (для віртуозного володіння фортепіано за рахунок гнучкості пальців, якості звуковидобування, координації, швидкості, розуміння тембро-динамічних засобів музичної виразності), фактурно-стильові уміння (для вільного виконання різних фактур та передачі стильового та художньо-образного контексту фортепіанної фактури), уміння художньо-виконавської інтерпретації (для створення авторської виконавської концепції), художньо-комунікативні уміння (для передачі художньо-образного змісту та встановлення контакту зі слухачами).

Велике значення для успішності професійної діяльності майбутніх бакалаврів музичного мистецтва має досвід самостійного опрацювання музичних ми творів.. Більшість піаністів процес роботи над музичними творами поділяють на декілька етапів. А. Корто зазначає: «Інтерпретатору в пошуках художньої правди необхідно зробити три дії. Спочатку піднятися вгору, щоб ... все відчуті і запам'ятати, потім відтворити всі найменші деталі та особливості твору (друга стадія роботи) і по завершенню – охоплення цілого» (цит по Курковський, 1965).

Отже, алгоритм самостійного опрацювання музичного твору передбачає уважне вивчення нотного тексту та аналіз, виникаючих на його основі, слухових уявлень; інтуїтивне виявлення внутрішніх закономірностей, які створюють художній образ та намічають його виконавське втілення. Далі піаністи уточнюють, поглиблюють художньо-образне бачення твору, аналізують його структуру, засоби музичної виразності (мелодика, ритм, гармонія), жанрові та стильові особливості, відпрацьовують технічні завдання, які можуть бути вузькоспрямованими, концентруватись на конкретних технічних труднощах або інтерпретаційних деталях, що важливо для майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Представлений алгоритм дозволяє поетапно та систематично опановувати музичний твір, створювати виконавську інтерпретацію,

готувати до концертного виконання. Таким чином, досвід самостійної роботи над музичним твором передбачає вибір редакції, мисленеве та поетапне опрацювання нотного тексту, аналіз тематизму, структури та засобів музичної виразності, вивчення жанрово-стильових ознак, а також інтерпретацію та контроль виконання, що перетворює самостійну роботу на систематизований аналітико-інтерпретаційний процес, починаючи від першого ознайомлення до готового концертного виконання.

Складовою виконавського досвіду майбутніх бакалаврів музичного мистецтва є досвід музично-інтерпретаційної діяльності. Цей досвід передбачає наявність знань з інструментального виконавства, знань творчих концепцій провідних піаністів сучасності, інтерпретаторських умінь і навичок, набутих майбутніми музикантами в процесі переосмислення, тлумачення та виконавського втілення музичного твору. Досвід музично-інтерпретаційної діяльності включає пошуково-творчу, інтерпретаторську та виконавсько-концертну складові, до яких музикант додає особистісне бачення, розкриває художньо-образний потенціал твору, що робить його живим та особистісно значущим. Зокрема, творчо-пошукова складова включає визначення жанру та стилю, які «є вирішальними факторами у музичних творах». Враховуючи, що жанр (як основа стильового різноманіття) розширює межі інтерпретації та «сприяє пошуку нових стильових рішень», а стиль (як суттєвий художній фактор) передає виразні «прийоми крізь історичну призму», уміння орієнтуватися в жанрово-стильовому розмаїтті є важливою складовою досвіду інтерпретаційної діяльності (Mozgalova & Novosadova, 2022, p.58). Інтерпретаторська складова включає ретельне прослуховування різних інтерпретацій музичних творів, що відкриває широкий арсенал «музично-виразових засобів, властивих різним періодам світової історії». Необхідно враховувати, що кожен з них є унікальним «і вимагає специфічного підходу до виконання» (Vereshchahina-Biliavska, Mozgalova, Burska, Hrinchenko & Novosadov, 2025, p. 846). Тому, аудіопізнання музики всесвітньо відомих композиторів допомагає у створенні цікавої інтерпретаторської концепції. Виконавсько-концертна складова передбачає концертну реалізацію набутих знань, відпрацьованих

виконавських прийомів і інтерпретаторського задуму.

З цих позицій важливого значення у підготовці бакалаврів музичного мистецтва набуває досвід концертних виступів. Його збагачення відбувається шляхом систематичних виступів, роботи над виконавською технікою та здатності забезпечувати емоційний зв'язок із слухачем, аналізу помилок, розвитку умінь справлятися з концертним хвилюванням, умінь спілкуватись з публікою тощо. Зазначимо, що концертний виступ (залік, екзамен, концерт класу, тематичний або профорієнтаційний концерт) є відповідальним моментом у житті будь-якого студента, адже на розсуд слухачів виноситься результат його творчих напрацювань. Успіх концертного виступу залежить від багатьох факторів, це й міра обдарованості студента, художня цінність його виконавського задуму, рівень виконавської майстерності, його психофізичний стан, досвід концертних виступів, а також реакція публіки, акустика залу, якість інструмента.

При підготовці до концертних виступів необхідно формувати навички саморегуляції сценічного стану на які впливають властивості нервової системи, емоційно-вольові якості, інтелектуальний розвиток здобувача. Важливого значення набувають уміння керувати емоційним розгортанням художніх образів, уміння постійно підтримувати виконавську форму та демонструвати волю. Набуття концертного досвіду є частиною професійного розвитку майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, шляхом до виконавської впевненості та майстерності. Це вимагає активної участі у виконавській діяльності, просвітницьких лекціях-концертах, професійних тематичних проектах тощо.

Складовою виконавського досвіду майбутніх бакалаврів музичного мистецтва є досвід концертмейстерської діяльності, на формування якого необхідно звернути увагу в процесі фортепіанної підготовки в закладах вищої освіти. Його основу складають: навички читання з аркуша, підбирання за слухом, транспонування, імпровізації, володіння принципами ансамблевої гри тощо. Особливість роботи концертмейстера полягає в умінні пристосовуватись до виконавської концепції і манери соліста (хору, оркестру), при цьому залишаючись повноправним діячем музичної

комунікації. Концертмейстер повинен володіти певною кількістю психологічних якостей, таких як розвинена увага, воля, швидкість реакції, мобільність, самовладання, а також технічною досконалістю, артистичністю, художнім смаком, темпо-ритмічним чуттям, рельєфністю музично-слухових уявлень тощо. Підготовку здобувачів до концертмейстерської діяльності необхідно здійснювати поступово та комплексно протягом всього періоду навчання у закладі вищої освіти, адже концертмейстерський досвід це не тільки технічність і синхронність виконання, але й процес глибокого занурення у творення музики разом із партнером..

Висновках Підсумовуючи сказане підкреслимо, що формування виконавського досвіду є важливою складовою фортепіанної підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва. Виконавський досвід є досвідом не тільки технічного виконання, а й процесом глибокого занурення в музичний текст і художній образ твору, що вимагає від виконавця відповідальності, творчості та любові до музики. Постійне підвищення рівня виконавської майстерності, збагачення емоційно-почуттєвої сфери, творча спрямованість, прагнення до концертної діяльності, вироблення установки на

самовдосконалення є тими цільовими орієнтирами, якими потрібно керуватись майбутнім бакалаврам музичного мистецтва для набуття виконавського досвіду. В наш час потрібно враховувати також і фактори, що впливають на процес формування виконавського досвіду. З негативних відзначимо пандемію Covid-19, коли підготовка бакалаврів музичного мистецтва здійснювалась он-лайн; воєнну російську агресію, постійні тривоги, обстріли, змушують здобувачів переривати заняття та бігти в укриття, обмежують участь у концертах, фестивалях, конкурсах. До позитивних особистісних факторів відносимо інтерес до музичного виконавства, бажання вдосконалювати технічну майстерність, прагнення до творчості та реалізації набутих знань і умінь в концертній діяльності.

До напрямів подальших досліджень відносимо вивчення особливостей формування виконавського досвіду в закладах позашкільної мистецької освіти, визначення педагогічних умов і принципів формування виконавського досвіду, створення методичного забезпечення для формування означеної якості в закладах позашкільної мистецької освіти..

Список використаних джерел

- Д'юї, Дж. (2003). Досвід і освіта (М. Василечко, Пер.). Львів: Кальварія.
- Зязюн, І.А. (2011). Наука і мистецтво педагогічної дії. Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей: збірник матеріалів педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П. Рудницької, 3, 21-29.
- Костюк, О.Г. (1965). Сприймання музики і художня культура слухача. Київ: Наукова думка.
- Курковський, Г. (1983). Питання фортепіанного виконавства. Київ: Музична Україна.
- Лавріненко, О. А. (2018). Педагогічний досвід: моніторинг та перспективи. Київ: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України.
- Лактіонов, О.М. (1998). Координати індивідуального досвіду. Харків: Бізнес інформ.
- Мінаков, М. А. (2005). Досвід та походження пізнання. Практична філософія, 2, 212-220.
- Патин, І. Я. (2025). Досвід у філософії: від метафізичних основ до феноменологічної герменевтики. Актуальні проблеми філософії та соціології, 116-122.
- Рассел, Б. (2005). Історія західної філософії (Ю. Лісняк, П. Тарашук, Пер.). Київ: Основи.
- Трофімов, Ю.Л. (1999). Психологія: підручник. Київ: Либідь.
- Husserl, E. (1964). *Erfahrung und Urteil. Untersuchungen zur Genealogie der Logik*. Hamburg: Claassen Verlag.
- Mozgalova, N. & Novosadova, A. (2022). Genre-style innovations in the oeuvre of modern Ukrainian composers. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 4, 566-63.
- Rogers, C. R. (1961). *On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy*. London: Constable.
- Vereshchahina-Biliavska O., Mozgalova N., Burska O., Hrinchenko T. & Novosadov Y. (2025). Formation of analytical thinking through the analysis of interpretations of musical works in the process of training a specialist musician. *Yegah Musicology Journal*, 8, (1), 812-862.

References

- Diui, Dzh. (2003).** Experience and Education (M. Vasilechko, Trans.). Lviv: Kalvariia. [in Ukrainian].
- Ziaziun, I.A. (2011).** The science and art of pedagogical action. Pedagogichna maisternist yak systema profesiino-mystetskykh kompetentnostei: zbirnyk materialiv pedagogichno-mystetskykh chytan pamiati profesora O.P. Rudnytskoi, 3, 21-29. [in Ukrainian].
- Kostiuk, O.H. (1965).** Perception of music and the listener's artistic culture. Kyiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].
- Kurkovskiy, H. (1983).** Piano performance questions. Kyiv: Muzychna Ukraina. [in Ukrainian].
- Lavrinenko, O. A. (2018).** Pedagogical experience: monitoring and prospects. Kyiv: Instytut pedagogichnoi osvity i osvity doroslykh NAPN Ukrainy. [in Ukrainian].
- Laktionov, O.M. (1998).** Coordinates of individual experience. Kharkiv: Biznes inform. [in Ukrainian].
- Minakov, M. A. (2005).** Experience and the origin of cognition. Praktychna filosofiia, 2, 212-220. [in Ukrainian].
- Patyn, I. Ya. (2025).** Experience in Philosophy: From Metaphysical Foundations to Phenomenological Hermeneutics. Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii, 116-122. [in Ukrainian].
- Rassel, B. (2005).** History of Western Philosophy (Yu. Lisnyak, P. Taraschuk, Trans.). Kyiv: Osnovy.
- Trofimov, Yu.L. (1999).** Psychology: textbook. Kyiv: Lybid. [in Ukrainian].
- Husserl, E. (1964). Erfahrung und Urteil. Untersuchungen zur Genealogie der Logik. Hamburg: Claassen Verlag. [in Germany].
- Mozgalova, N., Novosadova, A. (2022).** Genre-style innovations in the oeuvre of modern Ukrainian composers. Baltic Journal of Legal and Social Sciences, 4, 566-63. [Latvia].
- Rogers, C. R. (1961).** On Becoming a Person: A Therapist's View of Psychotherapy. London: Constable. [in England].
- Vereshchahina-Biliavska O., Mozgalova N., Burska O., Hrinchenko T., Novosadov Y. (2025)** Formation of analytical thinking through the analysis of interpretations of musical works in the process of training a specialist musician. Yegah Musicology Journal, 8, (1), 812-862. [in USA].

Про авторів

Наталія Мозгальова, доктор педагогічних наук, професор, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: mozgaliovan@gmail.com

Олена Верещагіна-Білявська, кандидат мистецтвознавства, доцент, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: beverlena@gmail.com

About the Authors

Nataliia Mozgalova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: mozgaliovan@gmail.com

Olena Vereshchahina-Biliavska, PhD in Art History, Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: beverlena@gmail.com

УДК 78.071.1Борткевич(477):[78.03:780.616.432]

[https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(7\)-6](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(7)-6)

ОСОБЛИВОСТІ КОМПОЗИТОРСЬКОГО СТИЛЮ СЕРГІЯ БОРТКЕВИЧА: СИНТЕЗ НАЦІОНАЛЬНИХ І ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТРАДИЦІЙ

Юлія Москвічова

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна

Надійшла до редакції / Received: 11.10.2025 Схвалено до друку / Accepted: 19.12.2025

Анотація

У статті здійснена спроба визначити особливості композиторського стилю видатного представника музичної культури української діаспори Сергія Борткевича. Розглянуто окремі сторінки біографії митця, його творчу діяльність в Україні та за кордоном. Охарактеризовано фортепіанний стиль композитора, на який мали вплив різні за стилевим та національним спрямуванням культури. Розглянуто умови формування й становлення його творчої особистості. Відзначається, що формування індивідуального композиторського стилю С. Борткевича відбувалось в культурно-мистецьких середовищах різних країн.

Акцентується, що митець поєднує у своїй творчості кращі художні елементи музичної мови західноєвропейської та української культур. Зазначено, що у композиторській творчості С. Борткевича присутні тенденції впливу напрямків, характерних для музичного мистецтва початку ХХ століття, а саме імпресіонізму, неокласицизму, неоромантизму. Наявність програмності в більшості його творів демонструє вірність романтичним традиціям. Синтез романтичної основи музики композитора й модерністських впливів був зумовлений формуванням нового художнього мислення й світовідчуття.

Розглянуто виконавські особливості окремих творів С. Борткевича, які ґрунтуються на заглибленні в тематично-образну основу композиції. Проаналізовано застосування в окремих творах різнопланової фортепіанної техніки, за допомогою якої відтворено звучання та емоційні настрої композицій.

Серед характерних рис фортепіанних творів визначено переважання мінорних тональностей, секвенційне розгортання матеріалу, що є однією з ознак народної пісенності. Фактурний виклад музичної мови дуже різноманітний: поліфонія, фігурації, унісонне розгортання голосів, акордовість тощо.

Тематичне багатство, емоційність і щирість музичної мови, індивідуальне переосмислення національних витоків свідчать, що фортепіанна творчість композитора набула нового забарвлення і виявилась співзвучною європейським напрямом того часу. Опора на народну мелодику С. Борткевича свідчить про самобутність та неповторність музичної мови композитора, що пов'язує митця з українською музичною культурою. Музика С. Борткевича виходить за межі однієї національно-стильової школи й однієї культури, вона є оригінальним зразком власного музичного світу композитора в результаті синтезу національних і європейських традицій.

Ключові слова: С. Борткевич, фортепіанні цикли, композиторський стиль, фортепіанне виконавство, музична мова.